Autor Guste Santini
Nedjelja, 13 Svibanj 2018 08:13

David Ricardo (1817.) je u svojim glasovitim „Načelima političke ekonomije i oporezivanja“ ustvrdio kako su svi porezi u konačnici - porezi na profit (čitaj: kapital). David Ricardo je bio u pravu. Iz tako definirane relacije mora za zaključiti kako porezni sustav može biti snažan instrument u povećanju/smanjenju investicijske aktivnosti.

Za razliku od nacionalne države kada se ekonomska politika svodi na politiku potražnje, u globaliziranom gospodarstvu ekonomska politika „prelazi“ na stranu ponude što znači da sudionici u procesu reprodukcije djeluju u uvjetima tvrdog budžetskog ograničenja. Tvrdo budžetsko ograničenje možemo odrediti kao cost management. Kako su porezi za poduzetnika troškovi to se on prema porezima odnosi kao prema bilo kojem drugom trošku. Drugim riječima, poduzetnik kupuje faktore proizvodnje, rad i kapital, na tržištu po najnižim mogućim cijenama. Kombinacijom faktora proizvodnje, uz tekuću tehnologiju, ostvaruje output koji pokušava prodati po najvišim mogućim cijenama. Da bi se upustio u investicije potreban mu je marketing kako bi prepoznao i anticipirao potrebe potrošača. Razlika između prihoda i rashoda predstavljaju njegovu nagradu za poduzetnički poduhvat. Â U svakoj od navedenih faza pojavljuju se porezi. Prilikom kupovine radne snage i kapitala poduzetnik plaća poreze. Tekući porezni sustavi posebno porezima opterećuju rad putem poreza i doprinosa na plaće. U krajnjoj liniji za poduzetnika kupovina radne snage je proizvodni kapital, pretpostavka poslovne aktivnosti. Kad proizvede outpute u procesu prodaje također njegova aktivnost biva oporezivana. Najpoznatiji je primjer porez na potrošnju. Razlika koja mu preostane opet putem poreza na dobit biva još jednom oporezovana. Niti jedan od poreza ne predstavlja poreznu presiju; samo sveukupni porezi mogu se prihvatiti kao porezna presija o čemu sam nebrojno puta pisao. Naime, rasprava o tome kako je porez na dobit zapravo porez na kapital je potpuno kriva i nije primjereno oporezivanje kapitala identificirati s porezom na dobit. Konačno, poduzetniku je svejedno u kojoj fazi poslovne aktivnosti plaća poreze. Za njega je problem što plaća poreze.

Porezi na dobit su u strukturi poreznih prihoda pojedinih zemalja manje važni od poreza na potrošnju ili plaće (uključivo doprinose). Međutim, svjedočimo da u poreznoj bilanci dominiraju brojna oslobođenja i izuzeća prilikom utvrđivanja porezne obveze poreznog obveznika na dobit. Tako primjerice u našem poreznom sustavu poreza na dobit stimulira se poreznim olakšicama kupovina opreme. Koliko je to „zov prošlosti“ vidi se u činjenici kako je prosječno korištenje kapaciteta u industriji daleko ispod zadovoljavajućeg, pa porezna stimulacija može djelovati karikaturalno. Moderni pristup porezu na dobit preferirat će zaštitnu kamatu na kapital o čemu ću pisati u jednom od narednih tekstova. Uostalom o zaštitnoj kamati može se naći priličan broj napisa na ovim stranicama. Zaštitna je kamata moja omiljena tema.

Ono što dodatno smanjuje investicijsku aktivnost jest činjenica da se stalno mijenjaju odredbe poreza, općenito, a poreza na dobit posebno. Stari su porezi dobri porezi jer su određeni i

poduzetnicima poznati što smanjuje procjenu rizika budućih investitora i mrtvi teret oporezivanja. Naprosto investitor promatra svoju investiciju tijekom investicijskog ciklusa. On želi izračunati koji su potencijalni učinci njegove investicije. Ukoliko postoje, a uvijek postoje, brojne neizvjesnosti (nepoznate vjerojatnosti nepoznatih događaja) u više rizičnim zemljama očekujemo da će procjena neizvjesnosti biti veća od stvarne. Tako precijenjene neizvjesnosti mogu izravno smanjiti sklonost investitora da investiraju.

Općenito tečajni, kamatni i porezni rizici izravno i snažno utječu na sklonost investiranja.

Ono što valja posebno imati u vidu jest činjenica da je rad i sam oplemenjen, putem obrazovnog sustava, kapitalom. Kapitaliziran rad postiže daleko veću cijenu na tržištu rada koju poduzetnik mora platiti. Međutim, što je rad skuplji to su veći porezi i doprinosi na plaću. Tako investitori u obrazovanje plaćaju progresivne poreze što destimulira oplemenjivanje rada putem obrazovnog sustava što je, sa svoje strane, u izravnoj suprotnosti s potrebama modernog tehnološkog napretka. Otuda se u tržišnoj, za razliku od nacionalne, države smanjuju progresivne porezne stope na rad.

Kapital je općenito nepovjerljiv svagdje prema svima i svakome. Otuda multinacionalne korporacije inzistiraju na stalnim uvjetima poslovanja da bi investirala na određenom području. Ako može, što često uspijeva zbog pregovaračkog položaja, tražit će dodatne pogodnosti. Međutim, to je tema za jednu drugu prigodu.

Zaključno svi porezi i doprinosi, sva fiskalna i parafiskalna davanja za poduzetnika predstavljaju trošak i on se upravo tako prema njima odnosi. U uvjetima male dodane vrijednosti, slučaj Lijepe naše, svaki je porez „nesnosan“. Drugim riječima, porezna presija mora svoj izvor imati u poreznom kapacitetu. Bez preciziranja poreznog kapaciteta nije moguće ocijeniti poreznu presiju poreznog sustava. Pri tome, ne najmanje važno, valja imati u vidu razliku između pravne i ekonomske incidence. Zanemarivanje razlike nužno rezultira krivim procjenama. Kriva procjena uvijek i svugdje znači povećanje troškova što je nedopustivo u uvjetima tržišnog načina poslovanja.